

ДЕРЖАВНІ МЕХАНІЗМИ СТИМУЛЮВАННЯ СТВОРЕННЯ ДОСТУПНОГО ЖИТЛА В УКРАЇНІ

С. М. Старцева ^a, В. Г. Севка ^b

^a Департамент економіки систем життєзабезпечення
Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального
господарства України,

вул. Велика Житомирська, 9, м. Київ, 01601.

^b Інститут економіки промисловості НАН України,
вул. Університетська, 77, м. Донецьк, Україна, 83000.

E-mail: EconomicaDnasa@rambler.ru

Отримана 7 червня 2012, прийнята 22 червня 2012.

Анотація. У статті здійснена оцінка задіяних механізмів стимулювання створення доступного житла в Україні в організаційному, правовому та фінансовому аспекті. Визначені основні завдання стимулювання створення об'єктів доступного житла в Україні. Проведено групування пропозицій на ринку доступного житла в регіонах України, встановлено пріоритетність обласних центрів в пілотних проектах створення доступного житла, відсутність цінних важелів впливу на вартість пропозиції доступного житла. Надані пропозиції щодо поєднання державних цільових програм у сфері створення доступного житла та у сфері розвитку українського села. З метою визначення подальших напрямів розвитку ринку доступного житла в Україні вивчено європейську практику забезпечення населення житлом та відображення забезпеченості житлом у показниках якості життя. Запропоновані державні механізми подальшого стимулювання створення об'єктів доступного житла в Україні.

Ключові слова: житловий фонд, доступне житло, державна програма, житлова забезпеченість, механізми стимулювання.

ГОСУДАРСТВЕННЫЕ МЕХАНИЗМЫ СТИМУЛИРОВАНИЯ СОЗДАНИЯ ДОСТУПНОГО ЖИЛЬЯ В УКРАИНЕ

С. М. Старцева ^a, В. Г. Севка ^b

^a Департамент економіки систем жизнеобеспечения
Министерства регионального развития, строительства и жилищно-коммунального
хозяйства Украины,

ул. Большая Житомирская, 9, г. Киев, 01601.

^b Институт экономики промышленности НАН Украины,
ул. Университетская, 77, г. Донецк, Украина, 83000.

E-mail: EconomicaDnasa@rambler.ru

Получена 7 июня 2012, принята 22 июня 2012.

Аннотация: В статье выполнена оценка задействованных механизмов стимулирования создания доступного жилья в Украине в организационном, правовом и финансовом аспекте. Определены основные задачи стимулирования создания объектов доступного жилья в Украине. Проведена группировка предложений на рынке доступного жилья в регионах Украины, установлена приоритетность областных центров в пилотных проектах создания доступного жилья, отсутствие ценовых рычагов влияния на стоимость предложения доступного жилья. Разработаны предложения по объединению государственных целевых программ в сфере создания доступного жилья и в сфере развития украинского

села. С целью выбора дальнейших направлений развития рынка доступного жилья в Украине изучена европейская практика обеспечения населения жильем и отображения обеспеченности жильем в показателях качества жизни. Предложены государственные механизмы дальнейшего стимулирования создания объектов доступного жилья в Украине.

Ключевые слова: жилищный фонд, доступное жилье, государственная программа, жилищная обеспеченность, механизмы стимулирования.

GOVERNMENT MECHANISM OF STIMULATION OF CREATION OF AFFORDABLE HOUSING IN UKRAINE

Svetlana Startseva ^a, Victoria Sevka ^b

^a Department of Economics of life support systems of the Ministry of Regional Development, Construction and Housing and Communal Services of Ukraine,
9, Bolshaia Zhitomirskaiia Str., Kyiv, 01601.

^b Institute of Industrial Economics of NAS of Ukraine,
77, Universitetskaia Str., Donetsk, Ukraine, 83000.

E-mail: EconomicaDnasa@rambler.ru

Received 7 June 2012, accepted 22 June 2012.

Abstract. In this article an assessment involved mechanisms to encourage the creation of affordable housing in Ukraine in organizational, legal and financial aspects. The main task of stimulating the creation of affordable housing facilities in Ukraine. A study group offers in the market for affordable housing in the regions of Ukraine, inserted priority regional centers in the pilot projects, the creation of affordable housing, lack of pricing leverage the cost for affordable housing. Provided suggestions for combining national target programs in creating affordable housing and the development of the Ukrainian village. In order to determine future directions of development of affordable housing in Ukraine The European practice of providing housing and display of housing in terms of quality of life. Proposed state mechanisms to further stimulate the creation of affordable housing facilities in Ukraine.

Keywords: housing, affordable housing, public program, residential security, incentive mechanisms.

Постановка проблеми

Створення об'єктів доступного житла в Україні і забезпечення підтримки держави в цьому процесі можна вважати новітнім підходом у вирішенні накопичених роками проблем у житловому забезпеченні населення України. Перш за все, це стосується соціально незахищених верст населення та тих, хто має першочергове право на придбання або отримання житла. Наявність квартирної черги, яка знижується досить повільними темпами, вимагає від держави пошуку нових механізмів підвищення забезпечення населення житлом. Тому прийняті в 2009–2012 роки нормативні та інструктивні документи, що регулюють створення, фінансування та отримання доступного житла, є важливим чинником стимулювання зростання рівня житлового забезпечення населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Дослідженню проблем формування доступного житла для мешканців присвячені праці вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема: А. М. Асаула, В. О. Кощеєва [1, с. 140], А. В. Сердюк [2], Ю. Б. Пінчука [3, с. 74–75], К. В. Неспай [4] та ін. Варто відмітити, що дослідження на цей час не мають широкого розповсюдження. Питання створення доступного житла розглядаються переважно з позиції пошуку джерел його фінансування, вибору проектних рішень щодо здешевлення вартості та його впливу на вирішення житлової проблеми. Але більше уваги, на думку авторів, варто надавати науково-теоретичному обґрунтуванню та практичним рекомендаціям щодо застосування державних механізмів стимулювання створення доступного житла.

Мета дослідження

Метою цієї статті є оцінка задіяних державою механізмів стимулювання створення доступного житла в Україні та пошук нових підходів щодо прискорення цього процесу.

Основні результати дослідження

Державною цільовою соціально-економічною програмою будівництва (придбання) доступного житла на 2010–2017 роки [5] передбачено здійснення таких чотирьох основних завдань щодо стимулювання створення доступного житла:

1. Удосконалення нормативно-правового забезпечення будівництва (придбання) доступного житла.
2. Формування організаційного забезпечення будівництва (придбання) доступного житла.
3. Концентрація необхідних ресурсів (матеріальних та фінансових) для добудови об'єктів незавершеного житлового будівництва, які будуть використані як доступне житло.
4. Запровадження та реалізація пілотних проєктів щодо створення доступного житла за регіональним принципом.

На вирішення поставлених завдань згідно з Паспортом програми заплановано виділити 88,5 млрд грн., що будуть освоєні протягом 8 років, у тому числі 26 % за рахунок державного бюджету, 68 % – за рахунок інших джерел, решта – покладається на місцеві бюджети.

Серед очікуваних результатів варто назвати створення майже 17 млн кв. м загальної площі житла та відповідне забезпечення ним 265,8 тисяч сімей; запровадження категорії «службове житло» для окремих категорій громадян, максимальна економія бюджетних коштів на шляху фінансування об'єктів доступного житла та стабілізація роботи підприємств будівельного комплексу.

Використання принципу єдиного вікна і забезпечення відкритості інформації про об'єкти і забудовників доступного житла можна вважати новим пріоритетом державної політики у цій сфері.

З метою забезпечення реалізації програми у 2012 році постановою Уряду від 29.02.2012 р. № 193 затверджено Порядок використання

коштів, передбачених у державному бюджеті для надання державної підтримки для будівництва (придбання) доступного житла. Крім того, Постановою КМУ від 25 квітня 2012 р. № 343 визначений порядок здешевлення вартості іпотечних кредитів для забезпечення доступним житлом громадян, які потребують поліпшення житлових умов [6, 7]. Оцінка цих документів дозволила виділити такі державні інвестиційні пріоритети у створенні доступного житла в Україні:

- обмеженість максимальної величини кредиту під придбання (створення) об'єкта доступного житла розміром сукупного доходу особи або сім'ї (щомісячний платіж за кредитним договором не повинен перевищувати 50 % такого доходу);
- використання виключно гривневих кредитів;
- застосування максимального терміну кредитування 15 років;
- використання річного відсотку кредитування не більше 16 % з розподілом компенсації процентів між всіма дієздатними членами сім'ї згідно з договором поруки;
- наявність обов'язкового власного внеску позичальника у розмірі не більше 25 % вартості житла;
- обмеженість розмірів житла, яке кредитується, нормативною площею на одну особу, що встановлена державою;
- можливість використання часткової компенсації процентів по кредитах під доступне житло.

До проблем та незгодженостей у фінансуванні доступного житла віднесені такі позиції:

- недосконалість механізму здешевлення вартості іпотечних кредитів для забезпечення доступним житлом громадян, які потребують поліпшення житлових умов;
- залежність реалізації програм доступного житла та компенсації відсотків від наповнення бюджету;
- залежність рівня виконання програми забезпечення населення доступним житлом від активності в регіонах.

Саме останній чинник має суттєвий вплив на стимулювання створення об'єктів доступного житла. В таблиці 1 здійснено аналіз пропозицій на ринку доступного житла по регіонах України.

Таблиця 1. Групування пропозицій на ринку доступного житла за регіонами України в 2012 році *

Область	Кількість пропозицій	З них			З них		Мінімальна вартість пропозиції, грн. за 1 кв. м	Максимальна вартість пропозиції, грн. за 1 кв. м
		в обласному центрі	в інших містах та районах	в сільській місцевості	багато-квартирне жило	приватні будинки		
АР Крим	8	8	-	-	8	-	5950	6250
м. Київ	16	16	-	-	16	-	7000	8490
м. Севастополь	15	15	-	-	15	-	6000	6250
Вінницька	10	2	3	5	10	-	4000	6230
Дніпропетровська	10	5	2	3	7	3	4800	6250
Донецька	17	5	12	-	16	1	4719	6250
Житомирська	6	2	2	2	6	-	4000	6250
Закарпатська	8	1	6	1	8	-	4000	6250
Запорізька	10	6	3	1	9	1	3840	6250
Івано-Франківська	12	7	4	1	10	2	3900	6200
Кіровоградська	3	1	2	-	3	-	3900	4934
Київська	19	-	10	9	19	-	5000	8750
Волинська	5	5	-	-	5	-	5300	6250
Львівська	13	7	6	-	12	1	3950	6250
Луганська	8	5	2	1	8	-	3950	6250
Миколаївська	10	10	-	-	10	-	5000	6250
Одеська	8	4	-	4	8	-	5000	6250
Полтавська	18	7	10	1	18	-	4000	6240
Рівненська	13	10	3	-	13	-	4579	6250
Сумська	12	7	3	2	12	-	4000	5700
Тернопільська	10	6	3	1	10	-	4290	6000
Харківська	17	11	1	5	17	-	4100	6250
Херсонська	2	2	-	-	2	-	4900	5008
Черкаська	10	5	2	3	10	-	4000	6000
Чернівецька	12	9	2	1	11	1	4290	6003
Чернігівська	18	11	6	1	18	-	3900	5500
РАЗОМ	290	167	82	41	281	9	-	-

* Складено за даними <http://minregion.gov.ua>.

Відмічено, що найбільша кількість пропозицій сформована у Київській, Полтавській, Чернігівській, Донецькій та Харківській областях. Майже 58 % пропозицій пов'язані із будівництвом об'єктів доступного житла в обласних центрах, що безперечно відбивається на його високій вартості.

Лише 41 пропозиція (14,3 %) житла в сільській місцевості. На думку авторів, варто узгодити пріоритетність підтримки проектів будівництва доступного житла у сільській місцевості з державними програмами розвитку українського села. Адже забезпеченість житлом стане найбільш впливовим фактором залучення молодих фахівців до роботи в селі.

Найнижча вартість пропозиції будівництва доступного житла відмічена в Запорізькій області, найвища – в Київській. Взагалі розрахункова вартість доступного житла має граничний характер залежно від місця проживання майбутніх користувачів житла, так вартість 1 кв. м для міста Києва для доступного житла не має перевищувати 7 000 грн., для міст Київської області, обласних центрів та міст Севастополя і Сімферополя – 5 000 грн. за 1 кв. м, для інших населених пунктів – 4 000 грн., для населених пунктів, які розташовані на відстані від 5 до 15 кілометрів від меж мм. Києва, Севастополя, Сімферополя та обласних центрів, розрахункова вартість житла може бути збільшена на 10

відсотків. Для населених пунктів, які розташовані у 5-кілометровій зоні від меж м. Києва, Севастополя, Сімферополя та обласних центрів, розрахункова вартість житла визначається у розмірі, встановленому для цих міст. Оцінка пропозицій вказує на наявність перевищення граничних норм по деяких проектах.

Протягом 2010–2011 років у державному бюджеті було передбачено 200 млн грн., з розподілом по 100 млн грн. на рік, для надання державної підтримки на будівництво або придбання доступного житла.

За період реалізації державної цільової програми (2010–2011 рр.) державну підтримку на загальну суму 167 млн грн. отримали понад 1 350 сімей, які потребували поліпшення житлових умов. Загалом в рамках реалізації програми будівництва доступного житла у будівельну галузь залучено 616 млн. гривень.

Станом на 01.04.2012 року в експлуатацію введено 61 об'єкт на 7 472 квартири загальною площею 502 тис. м кв., в яких громадянами придбано доступне житло, у тому числі у I кварталі 2012 року введено 8 об'єктів на 1226 квартир загальною площею 79,7 тис. м кв. Продовжується робота щодо оформлення свідоцтв про право власності на придбані квартири в рамках реалізації програми будівництва доступного житла [8].

Нормативна площа житла до 1 січня 2013 р. визначається виходячи з розрахунку 40 м кв. загальної площі на одинокого громадянина чи сім'ю з двох осіб та 18 м.кв. на кожного наступного члена сім'ї, але не більш як 76 м кв., а для індивідуальних житлових будинків – не більш як 94 м кв. Вартість загальної площі житла, що перевищує нормативну площу, сплачується майбутнім користувачем-учасником програми фінансування доступного житла за рахунок власних коштів без нарахування часткової компенсації процентів.

Встановлене обмеження щодо розміру щомісячного платежу за кредитним договором, який має не перевищувати 50 % сукупного середньомісячного доходу сім'ї, має забезпечити прожитковий мінімум для кожного члена родини. У зв'язку з цим, сукупний мінімальний річний дохід для сім'ї з трьох осіб – учасників програми отримання доступного житла має бути не меншим за 55 тис. грн. Враховуючи

обмеження за віком для учасників програми, місячний дохід двох працюючих членів сім'ї має бути не нижчим за 2 300 грн.

Оскільки рівень забезпеченості населення житлом, комфортність та упорядкованість житла є одним із напрямів оцінки якості життя в країні, то виникає необхідність дослідження європейської практики використання механізмів для забезпечення доступності житла для громадян.

Оцінка якості життя населення визначається за різними методиками та показниками, але їх можна поєднати в такі групи:

- соціальні стандарти, використовувані ПРООН для міжнародного порівняння рівня життя;
- індекси, що визначають окремі параметри якості життя населення країни;
- «знакові предмети», що характеризують якість життя.

За даними таблиці 2 встановлено, що за такими стандартами, як сукупний рівень народжуваності, рівень старіння населення, частка населення, що живе за межею бідності, мінімальна погодинна зарплата, рівень депопуляції населення, поширеність розладів психіки на 100 тис. населення та іншими національними показниками в Україні суттєво відрізняються від встановлених параметрів.

Отже, можна констатувати, що якість життя населення України є нижчою від стандартів якості життя розвинених країн світу. Перші чотири стандарти використовуються ПРООН для розрахунку індексу людського розвитку досліджуваної країни. Стандарти з п'ятої і десятої позиції використовуються для вивчення та прогнозування соціального та політичного розвитку. Слід зауважити, що у країнах із трансформаційною економікою, особливо у країнах СНД, національна статистика не включає багато показників, які застосовуються ПРООН для міжнародних порівнянь і визначення рівня і якості життя.

Говорячи про задоволеність своїм житлом, варто зазначити, що дослідженням життєвої задоволеності займаються як міжнародні, так і українські статистичні центри, зокрема Євробарометр (центр вивчення громадської думки в країнах ЄС), European Social Survey (ЕСС), Інститут соціології НАН України, Центр

Таблиця 2. Соціальні стандарти, використовувані ПРООН для міжнародного порівняння рівня життя, та рівень цих стандартів в Україні

Стандарт	Параметри	Національні показники в Україні
1. Очікувана тривалість життя	Від 25 (мінімум) до 85 (максимум) років	Показник середньої очікуваної тривалості життя за народження для чоловіків 60-61 рік, для жінок – 72–73 роки; для обох статей – 66–67 років.
2. Грамотність населення	100 %	99,4 % письменого населення
3. Середня тривалість навчання	15 років	12 років
4. Реальний ВВП на душу населення	Від 200 (мінімум) до 40 тис. (максимум) дол.	2010 р. – 355,7 млрд дол. США за ПКС (або ВВП на душу населення – 1950 дол. США)
5. Сукупний рівень народжуваності (середня кількість дітей, народжених жінками дітородного віку, від 20 до 45 років)	2,14–2,15	1,2
6. Рівень старіння населення (частка людей старше 65 років у загальній чисельності населення)	7 %	16,2 %
7. Співвідношення між найбагатшими 10 % та найбіднішими 10 % населення	10:1	7,1:1
8. Частка населення, що живе за межею бідності	10 %	27–28 %
9. Мінімальна погодинна зарплата	3,00 долари	2008 р. – 2,38 грн., 2009 р. – 3,27 грн., 2010 р. – 5,66 грн., 2011 р. – 6,04 гр.
10. Рівень безробіття (з урахування прихованого)	8–10 %	2011 р. – 9,8 %

Разумкова та інші. За даними статистичних досліджень міжнародних організацій та Інституту соціології НАН України, порівнюючи індекс життєвої задоволеності в Україні та країнах ЄС, можна констатувати, що за шкалою від 0 до 10 оцінка задоволеність життям в Україні становить 4,4 бали, а в країнах ЄС – від 7 до 9 балів.

Висновки

Тож вибір державних механізмів стимулювання створення доступного житла в Україні, окрім кількісного зростання введеної площі житла та зниження квартирної черги, має також врахувати якість цього житла, що буде відобража-

тися задоволеністю мешканців умовами проживання, комфортністю та зручністю житла. Сьогодні для України важливою залишається виражена соціальна політика, що спрямована на регулювання соціальних відносин, соціальний розвиток та забезпечення соціальної перспективи. Пріоритетами такої соціальної політики мають бути: створення умов для забезпечення достатнього рівня життя населення, розвитку трудового потенціалу, недопущення надмірної диференціації населення за рівнем доходів, надання адресної підтримки незахищеним верствам населення, всебічного розвитку освіти, культури, науки, поліпшення охорони здоров'я населення та інші.

Література

1. Асаул, А. Н. Государственное предпринимательство в строительстве (государственный строительный заказ) [Текст] / А. Н. Асаул, В. А. Кощеев // Современные наукоёмкие технологии. – 2010. – № 2. – С. 140–145.

References

1. Asaul, A. N.; Koshcheev, V. A. State business in building (state construction order). In: *Present-day high technology*, 2010, No 2, p. 140–145. (in Russian)
2. Serdiuk, A. V. Business basis of formation and development of affordable housing market: abstract,

2. Сердюк, А. В. Організаційно-економічні основи формування та розвитку ринку доступного житла [Текст] : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 / Сердюк Андрій Васильович ; Київ. нац. ун-т буд-ва і архіт. – К., 2010. – 20 с.
3. Пінчук, Ю. Б. Прийняття рішення щодо інвестування в об'єкти житлового будівництва через механізм ФФБ [Текст] / Ю. Б. Пінчук // Будівельне виробництво. – 2009. – № 50. – С. 72–77.
4. Неспай, К. В. Сучасні вимоги до доступного житла в Україні [Текст] / К. В. Неспай // Вісник Донбаської нац. академії будівництва і архітектури : зб. наук. праць / М-во освіти і науки України, ДонНАБА. – Вип. 2011-5(91) : Інженерні системи та техногенна безпека. – Мокіївка, 2011. – С. 233–236.
5. Державна цільова соціально-економічна програма будівництва (придбання) доступного житла на 2010–2017 роки [Електронний ресурс] : Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 11.11.2009 № 1249 // Законодавство України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1249-2009-%D0%BF>.
6. Порядок здешевлення вартості іпотечних кредитів для забезпечення доступним житлом громадян, які потребують поліпшення житлових умов [Електронний ресурс] : Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 25 квітня 2012 р. № 343 // Законодавство України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/343-2012-%D0%BF>.
7. Порядок використання коштів державного бюджету для надання державної підтримки з метою будівництва (придбання) доступного житла [Електронний ресурс] : Затверджено 09.06.2011 р. Наказом № 73 Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України : Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 22 червня 2011 р. № 748/19486 // Законодавство України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0748-11>.
8. Порядок здешевлення вартості іпотечних кредитів для забезпечення доступним житлом громадян, які потребують поліпшення житлових умов [Електронний ресурс] : Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 25 квітня 2012 р. № 343 (із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 465 від 23.05.2012, № 598 від 27.06.2012, № 772 від 13.08.2012) // Офіційний сайт Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України. – Режим доступу : http://minregion.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=8&Itemid=47&lang=uk.
- dissertation PhD in Economics. Kyiv, 2010. 20 p. (in Ukrainian)
3. Pinchuk, Yu. B. Decision-making about investment to objects of building through mechanism FFB. In: *Construction operation*, 2009, No. 50, p. 72–77. (in Ukrainian)
4. Nespai, Katerina. Present-day procurable dwelling requirements. In: *Proceeding of the Donbas State Academy of Civil Engineering and Architecture*, 2011, Issue 2011-5(91): Engineering system and technogenic safety, p. 233–236. (in Ukrainian)
5. State complete social and economic programme of building of affordable housing for the period of 2010–2017. Accessed at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1249-2009-%D0%BF>. (in Ukrainian)
6. Order of cost cheaping of credit on property for affordable housing guarantee for people which need housing adaptation. Accessed at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/343-2012-%D0%BF>. (in Ukrainian)
7. Order of application of funds of government balance for renting of state support for the purpose of affordable housing building. Accessed at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0748-11>. (in Ukrainian)
8. Order of cost cheaping of credit on property for affordable housing guarantee for people which need housing adaptation. Accessed at: http://minregion.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=8&Itemid=47&lang=uk. (in Ukrainian)

Старцева Світлана Михайлівна – директор Департаменту економіки систем життєзабезпечення Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України. Наукові інтереси: механізми забезпечення доступності житла та житлово-комунальних послуг, соціальні стандарти і тарифоутворення.

Севка Вікторія Геннадіївна – к.е.н., доцент, докторант Інституту економіки промисловості НАН України. Наукові інтереси: формування і оцінка економічного потенціалу житлового будівництва.

Севка Вікторія Геннадиевна – к.э.н., доцент, докторант Института экономики промышленности НАН Украины. Научные интересы: формирование и оценка экономического потенциала жилищного строительства.

Старцева Светлана Михайловна – директор Департаменту економіки систем життєзабезпечення Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України. Наукові інтереси: механізми забезпечення доступності житла та житлово-комунальних послуг, соціальні стандарти і тарифи.

Startseva Svetlana – director of the Department of Economics of life support systems of the Ministry of Regional Development, Construction and Housing and Communal Services of Ukraine. Research interests: mechanisms to ensure access to housing and public utilities, social standards and tariffs.

Sevka Victoria – PhD, Associate Professor; Institute of Industrial Economics of NAS of Ukraine. Research interests: development and evaluation of the economic potential of housing.